

I

(Päätöslauselmat, suositukset ja lausunnot)

LAUSUNNOT

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

ETSK:N 535. TÄYSISTUNTO – ETSK 60 VUOTTA, 23.5.2018–24.5.2018

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Yhteisötalouden yritykset maahanmuuttajien kotouttamisen moottorina”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2018/C 283/01)

Esittelijä: **Giuseppe GUERINI**

Komitean täysistunnon päätös	21.1.2016
Oikeusperusta	työjärjestyksen 29 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava erityisjaosto	”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus”
Hyväksyminen erityisjaostossa	27.4.2018
Hyväksyminen täysistunnossa	23.5.2018
Täysistunnon nro	535
Äänestystulos	186/1/2
(puolesta vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Muuttoliike viimeaikaisine kehityskulkuineen on koetellut Euroopan unioniin saapuviin sovellettavaa järjestelmää ja toiminut todellisena stressitestinä unionin ja sen jäsenvaltioiden muuttoliike-, sosiaali- ja turvallisuuspolitiikoille.

1.2 ETSK pitää tärkeänä, että unionin toimielimet edistävät yhdessä jäsenvaltioiden hallitusten kanssa koordinoituja politiikkoja, jotta menettelyistä, jotka mahdollistavat kolmansista maista tulevien ihmisten saapumisen ja asettautumisen Eurooppaan, työskentelyn, kansalaisuuden saamisen ja kansainvälisen suojan, voitaisiin tehdä entistä selkeämpiä, pysyvämpiä ja tehokkaampia. Komitea kehottaa kiinnittämään erityistä huomiota muuttajiin, jotka saattavat olla sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa, esimerkiksi sairaisiin, mielenterveysongelmaisiin, vammaisiin ja vanhuksiin.

1.3 ETSK on todennut, että yhteisötalouden yritykset ovat osanneet määrittää yhteiset periaatteet toiminnalleen⁽¹⁾ (osallistavuus, täydentävyys ja heikoimmassa asemassa olevien suojele), vastata muuttajien avustamiseen liittyvään haasteeseen rakentavalla tavalla ja mobilisoida kyseessä olevat yhteisöt ja kansalaiset.

⁽¹⁾ Yhteisötalouden yritysten roolista ks. myös EUVL C 117, 26.4.2000, s. 52

1.4 Koska yhteisötalouden yritykset pyrkivät olemaan osallistavia, niiden asema on tunnustettava entistä paremmin. ETSK kehottaakin Euroopan komissiota asettamaan nämä yritykset etusijalle unionin politiikoissa ja unionin rahastojen ohjelmasuunnittelussa, erityisesti Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa. Tämä tuotiin myös esille sekä 16. marraskuuta 2017 yhteisötalouden konferenssissa että 17. marraskuuta 2017 EU:n huippukokouksessa, jotka molemmat järjestettiin Göteborgissa.

1.5 Yhteisötalouden yritykset luovat laadukkaita työpaikkoja työvoimavaltaisilla aloilla ja etenkin aloilla, joilla on paljon Euroopan ulkopuolelta tulevaa työvoimaa. Näissä yhteisötalouden yrityksissä osallistava ulottuvuus on merkittävä turvallisuuden ja suojelun kannalta, kun taloudelliselle toiminnalle luodaan rakenteita, sillä niiden avulla voidaan päästä irti epävirallisesta taloudesta ja pimeästä työstä.

1.6 Yhteisötalouden yrityksillä on näin olennainen rooli niiden toimiessa neljällä muuttajien kotouttamisen kannalta keskeisellä alla: terveys ja avustaminen; asuminen; koulutus (erityisesti tietoisuus oikeuksista ja velvollisuuksista Euroopan unioniin asettauduttaessa); työ ja muuttajien aktiivinen integrointi vastaanottavaan yhteiskuntaan.

1.7 ETSK katsoo, että koska yhteisötalouden yritykset toimivat usein hoiva-alalla sekä jakamistalouden ja kiertotalouden alalla, ne voivat edistää ja tukea uusien työpaikkojen luomisen lisäksi myös yrittäjyyttä ja muuttajien ja pakolaisten taloudellisen toiminnan harjoittamista. Euroopan unionin tulee jatkaa yhteisötalouden yritysten tukemista yhtenä kasvua ja muuttajien työelämään integrointia ja sosiaalista osallistamista edistävänä tekijänä. Komitea kehottaakin unionin toimielimiä asettamaan etusijalle yhteisötalouden yrityksille suunnatut toimintalinjat, kuten komitea totesi myös panoksessaan komission vuoden 2018 työohjelmaan ⁽²⁾.

1.8 Koska näyttö osoittaa yhteisötalouden yritysten arvon muuttajien työelämään integroinnin ja sosiaalisen osallistamisen edistäjänä, komitea kehottaa unionia, jäsenvaltioita ja kansainvälistä yhteisöä luomaan työllistämiseen tähtäviä kannustimia, joita työelämään integroinnista huolehtivat yhteisötalouden yritykset voivat hyödyntää.

1.9 Komitea ottaa huomioon marraskuussa 2017 annetun Euroopan muuttoliikeagendaa koskevan edistymiskertomuksen ⁽³⁾ ja vahvistaa, että unioni ja sen jäsenvaltiot tarvitsevat koordinoitua lähestymistapaa. Erityisesti on selvää, että ilman muuttajille tarkoitettua tehokasta maahantulojärjestelmää kansainvälistä suojelua koskevia hakemuksia käytetään jatkossakin väärin viime vuosien tapaan. Komitea toteaa painokkaasti, että kansainvälisen suojelun järjestelmän väärinkäyttötapaukset eivät käy perusteeksi sille, että eräät jäsenvaltiot ryhtyvät rajoittamaan omalla alueella kolmansien maiden kansalaisten mahdollisuuksia pyytää turvapaikkaa.

1.10 ETSK kannustaa komissiota ja neuvostoa lisäämään koordinoitua muuttajien alkuperä- ja kauttakulkumaiden kanssa, jotta voidaan luoda näkymiä elinolosuhteiden parantamiselle. Tämä koskee erityisesti niitä väestönosia, jotka lähtevät liikkeelle taloudellisista syistä taikka nälänhädän tai ilmastonmuutoksen takia. Olisi toivottavaa, että unioni harjoittaisi määrätietoisempaa ulkopolitiikkaa niiden maiden suuntaan, joissa sota, diktatuuri ja vaino saavat ihmiset pakenemaan.

1.11 Erityisesti komitea kehottaa unionia tarttumaan muuttoliikeilmiön syihin, joiden takia ihmisten on lähdettävä liikkeelle: köyhyys, konfliktit, syrjintä, ilmastonmuutos. Tätä varten Euroopan unionin on väistämättä tehtävä uusi sitoumus diplomatian ja kansainvälisen kehitysyhteistyön alalla muun muassa laatimalla todellinen erityissuunnitelma kehitysyhteistyöhön tehtäviä investointeja varten.

2. Yleistä

2.1 Yhteisötalouden yritykset ovat keskeisiä toimijoita Euroopan taloudessa ja yhteiskunnassa. Ne edustavat unionin rikasta monimuotoisuutta ja auttavat osaltaan Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden saavuttamisessa rakennettaessa älykkäämpää, kestävämpää ja osallistavampaa Eurooppaa ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ EESC contribution to the Commission's 2018 Work Programme, erityisesti kohta 2.4.6 ja sitä seuraavat kohdat

⁽³⁾ Progress report on the European Agenda on Migration.

⁽⁴⁾ EUVL C 318, 23.12.2009, s. 22

2.2 Yhteisötalouden yritykset ovat auttaneet merkittäväällä tavalla kohtaamaan yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia. Yhteisötalouden yritykset toimivat monilla yhteiskunnan aloilla ja ovat tehneet innovatiivisia aloitteita, joilla vastataan avustettavien henkilöiden, erityisesti vanhusten ja vammaisten, kasvavaan hoivan ja avun tarpeeseen. Monissa tapauksissa ne ovat lisänneet naisten osallistumista työelämään, ei vain siten, että naiset osallistuvat suoraan yhteisötalouden yritysten toimintaan, vaan myös luomalla uusia lastenhoito- ja perhepalveluita ⁽⁵⁾. Samaan aikaan yhteisötalouden yritykset edistävät työllistymismahdollisuuksien luomista heikommassa asemassa oleville henkilöille kiinnittäessään erityistä huomiota vakavassa sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa mahdollisesti oleviin, kuten vammaisiin, mielenterveysongelmaisiiin ja alkoholi- ja huumeriippuvaisiin. Yhteisötalouden yrityksillä on avainasema Euroopan sosiaalisen mallin edistämisessä ⁽⁶⁾.

2.3 Unionin viime vuosien haasteista kasvavien muuttovirtojen hallinta on noussut merkittävään asemaan, kun miljoonat ihmiset ovat ylittäneet Euroopan rajat paetessaan sotaa, nälkää, vainoa ja ilmastonmuutoksen johdosta ankariksi muuttuneita elinoloja. Ilmiö on koetellut jäsenvaltioiden maahantulojärjestelmiä, muuttoliike- ja sosiaalipolitiikkoja sekä yleistä turvallisuuspolitiikkaa. Unionin maahanmuuttopolitiikat ovat eräässä mielessä stressitestissä. On tärkeää käyttää tilaisuus hyväksi ja analysoida tarkkaan, mitä reaktioita järjestelmä saa aikaan ja mitä merkkejä se on tuottanut, jotta voidaan toteuttaa kohdennettuja toimia ja lisätä EU:n politiikkojen tehoa ja toimivuutta.

2.4 Uusien tulijoiden kotouttaminen on dynaaminen prosessi, joka muuttuu ajan myötä ja kehittyy yhdessä sen maan taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurikontekstin mukaan, johon nämä henkilöt asettuvat. Tämä prosessi herättää unionissa, jäsenvaltioissa ja eurooppalaisessa yhteiskunnassa kysymyksiä ennen kaikkea siitä, miten ei-eurooppalaiset voivat tulla unionin alueelle, asettua sinne ja asua ja työskennellä siellä ja miten he voivat saada kansainvälistä suojelua.

2.5 Yhteisötalouden yritykset, jotka toimivat eri muodoissa erilaisissa kansallisissa olosuhteissa, ovat osanneet määrittää yhteiset periaatteet toiminnalleen (osallistavuus, täydentävyys ja heikoimmassa asemassa olevien suojelu) ja vastata muuttajien avustamiseen liittyvään haasteeseen rakentavalla tavalla.

2.6 Yhteisötalouden yritysten toiminnan tärkeimmistä ominaisuuksista voidaan ottaa esille kyky mobilisoida ja osallistaa kyseessä olevat paikallisyhteisöt luomalla verkostoja ja kumppanuuksia, jotka parantavat suhteita keskus- ja paikallishallintoon, jotta voidaan järjestää sellaisia avustus- ja osallistamisväyliä, jotka paikallisväestö pystyy hyväksymään paremmin.

2.7 Yhteisötalouden yrityksillä on näin olennainen rooli niiden toimiessa neljällä muuttajien kotouttamisen kannalta keskeisellä alla: terveys ja avustaminen; asuminen; koulutus (erityisesti tietoisuus oikeuksista ja velvollisuuksista Euroopan unioniin asettauduttaessa); työ ja muuttajien aktiivinen integrointi vastaanottavaan yhteiskuntaan. Yhteisötalouden yritykset ja kansalaisyhteiskunnan organisaatiot luovat unionin kansalaisille ja uusille tulijoille tilaisuuksia tavata toisiaan ja edistävät vuoropuhelua ja hälventävät näin osaltaan ennakkoluuloja ja pelkoja.

3. Muuttoliike Euroopassa: viime vuosien tilanne

3.1 Muuttoliikeilmion määrittäminen on monimutkainen tehtävä, sillä sille on ominaista jatkuva kehittyminen. Sodat, diktatuurihallinnot, ilmastonmuutos, äärimmäinen köyhyys ja puute ovat taustana tilanteelle, jossa elämme tällä hetkellä.

3.2 Yhdistyneiden kansakuntien mukaan yli 244 miljoonaa ihmistä, eli 3,3 prosenttia maailman väestöstä, ylitti vuonna 2015 oman maansa rajat etsiäkseen poliittista turvapaikkaa, työtä ja suotuisampia taloudellisia ja ilmastollisia oloja ⁽⁷⁾.

3.3 Eurooppaan on pyrkinyt viime vuosina yhä enemmän ihmisiä. Eurostatin tiedot vuodelta 2015 osoittavat, että 28 jäsenvaltion EU:ssa oli absoluuttisesti mitattuna 2,7 miljoonaa kolmansista maista peräisin olevaa maahanmuuttajaa, joista 56 prosenttia oli miehiä ja 44 prosenttia naisia.

⁽⁵⁾ Useissa tapauksissa näistä tehtävistä olisivat huolehtineet yksinomaan perheen naispuoliset jäsenet, mikä estää naisten osallistumisen työelämään.

⁽⁶⁾ EUVL C 24, 28.1.2012, s. 1

⁽⁷⁾ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N17/002/18/PDF/N1700218.pdf?OpenElement>

3.4 Vaikuttavana tekijänä poikkeukselliseen muuttajavirtaan on erityisesti sotien aiheuttama epävakaus sekä konfliktitilanteissa olevissa maissa, kuten Syyriassa, että maissa, joissa sodan jälkeinen vakauttaminen on vielä pahoissa ongelmissa, kuten Irakissa ja Afganistanissa. Itse asiassa vuonna 2016 juuri näistä maista tuli noin 54 prosenttia muuttajista, jotka hakivat turvaa unionin maista ⁽⁸⁾.

3.5 Lisäksi on paljon ihmisiä, jotka muuttavat kotimaastaan vakavien talous- tai ympäristöolosuhteiden takia. Monissa tapauksissa nämä ihmiset tulevat Afrikan mantereelta, ja tähän muuttovirtaan on vaikuttanut lisääntynyt epävakaisuus Välimeren eteläisissä rannikkovaltioissa.

3.6 Tässä yhteydessä Euroopan unionin säännöissä on ilmennyt puutteita ja ongelmia, jotka ovat johtaneet unionin ulkorajojen riittämättömään hallintaan ja epäasianmukaiseen maahantulon sääntelyyn ja tuoneet esiin tarpeen tarkistaa periaatteita ja menettelyitä, jotka ohjaavat jäsenvaltioiden toimintaa.

3.7 Komitea on käsitellyt useaan otteeseen muuttoliikepolitiikkaa ⁽⁹⁾ ja on tyytyväinen Euroopan komission aloitteeseen hyväksyä Euroopan muuttoliikeagenda. Erityisesti marraskuussa 2017 antamassaan kertomuksessa komissio esitti unionin maiden välisen koordinoinnin lisäämistä ja yhteyksien luomista muuttajien lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa ⁽¹⁰⁾. Komitea toivoo, että kiintiömekanismeja tarkistetaan sen hankalan toteuttamisen valossa.

3.8 On siis tärkeää tarkistaa säännöstöä niin, että muuttajille annetaan mahdollisuus laillisiin kanaviin unioniin pääsemiseksi niin, että samalla suojellaan turvapaikanhakijoita ja tarjotaan epäsuotuisista talous- ja ilmasto-olosuhteista pakeneville mahdollisuus löytää Euroopasta suojapaikka ja edistää osaltaan unionin kasvua varmistamalla heidän oikeutensa. Näin voitaisiin panna täytäntöön muuttoliikettä koskevat Yhdistyneiden kansakuntien suositukset, joiden mukaan on kaikkien etu, että maahan tullaan turvallisesti ja laillisesti, mieluummin säännellyllä kuin laittomalla tavalla ⁽¹¹⁾.

3.9 Komitea on tyytyväinen Göteborgissa 17. marraskuuta 2017 kokoontuneen valtion- tai hallitusten päämiesten epävirallisen huippukokouksen päätelmiin, joissa käsitellään Euroopan tulevaisuuden rakentamista keskittyen oikeudenmukaisiin työpaikkoihin ja kasvuun. Komitea korostaa lisäksi Göteborgin kokouksen avanneen, aiheesta ”Yhteisötalouden rooli tulevaisuuden työelämässä” järjestetyn oheistapahtuman merkitystä. Siinä tähdennettiin yhteisötalouden panosta unionin politiikkojen tukemisessa.

3.10 On myös rohkaisevaa, että neuvosto ja Euroopan parlamentti katsoivat unionin vuoden 2018 talousarviosta sopiessaan, että prioriteetteina ovat muun muassa talouskasvun ja työllisyyden vauhdittaminen, turvallisuuden lujittaminen ja muuttoliikkeen haasteiden ratkaiseminen ⁽¹²⁾.

3.11 Komitea kannustaa unionin toimielimiä puuttamaan Dublin-asetuksen täytäntöönpanossa ilmenneisiin ongelmiin. Euroopan parlamentti antoi 16. marraskuuta 2017 päätöslauselman, jossa ehdotetaan toimintalinjoja asetuksen tarkistamista varten. Tärkeää on viittaus, joka koskee kaikkien jäsenvaltioiden osallistumista automaattiseen ja pysyvään sijoittamismekanismiin.

4. Ongelmien muuttaminen mahdollisuuksiksi: yhteisötalouden yritykset avustamisen ja osallistamisen moottorina

4.1 Yhtenä tekijänä, jonka takia uudet tulijat eivät pääse alkuun kotoutumisessa ja pysty siten osallistumaan sen yhteisön taloudelliseen ja sosiaaliseen elämään, johon he ovat asettuneet, on heidän epävarma asemansa ja turvapaikkahakemusten käsittelyn pitkä kesto.

⁽⁸⁾ Tiedot Eurostatilta – selvityksessä kansainvälisestä suojelusta, ANCI, Italian Caritas, Cittalia, Fondazione Migrantes, SPRAR:n keskusyksikkö, yhteistyössä UNHCR:n kanssa, ks. myös <http://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/main-tables>

⁽⁹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/policies/policy-areas/migration-and-asylum/opinions>

⁽¹⁰⁾ Ks. alaviite 2.

⁽¹¹⁾ Report of the Special Representative on Migration of the Secretary General of UN, 3. helmikuuta 2017.

⁽¹²⁾ <http://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2017/11/18/2018-eu-budget-agreement-reached/>

4.2 Uusien tulijoiden sitominen humanitaariseen apuun vuosiksi, ilman mahdollisuutta osallistua yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen ja saada tuloja, estää heidän inhimillisen pääomansa kehittämisen ja rajoittaa heidän kykyään antaa myönteinen panos vastaanottavan maan talouteen ja yhteiskuntaan⁽¹³⁾. Komitea on korostanut hiljattain yhteisötalouden yritysten ratkaisevaa roolia radikalisoitumisen estämisessä sekä rauhan ja väkivallattomuuden yhteisten arvojen edistämässä⁽¹⁴⁾.

4.3 Komitea toivoo, että keskusteltaisiin tarpeesta tarkastella niiden nykyisten mekanismien tehokkuutta, joita sovelletaan silloin, kun kolmannen maan kansalaiset hakevat lupaa päästökseen asettumaan Euroopan unioniin työhön liittyvistä syistä.

4.4 Samalla tavalla keskeistä on, että unioni tarttuu muuttoliikeilmiön syihin, joiden takia ihmisten on lähdettävä liikkeelle: köyhyys, konfliktit, syrjintä, ilmastonmuutos. Tätä varten Euroopan unionin on väistämättä tehtävä uusi sitoumus diplomatian ja kansainvälisen kehitysyhteistyön alalla.

4.5 Vaikka sinistä korttia on käytetty suhteellisen vähän, siihen liittyvän järjestelmän tarkistaminen voi vastata myös tarpeeseen tarjota uusia laillisia mahdollisuuksia päästä unionin alueelle. Komitea on itse asiassa muistuttanut, että tarvitaan eurooppalaista strategiaa työvoiman houkuttelemiseksi Euroopan ulkopuolelta, jotta voitaisiin varmistaa kasvu ja vauraus unionissa. Tässä on otettava huomioon muuttoliikkeen vaikutukset muuttajien alkuperämaissa, joiden kehitystä ja koulutusjärjestelmien kehittämistä on tuettava⁽¹⁵⁾. Komitea ehdottaa, että arvioidaan siniseen korttiin mahdollisesti oikeutettujen joukon laajentamista ottaen erityisesti huomioon ne, jotka aikovat aloittaa yritystoiminnan, ja edistäen näin myös huomion kiinnittämistä yhteiskunnalliseen yrittäjyyteen.

4.6 Kansalaisyhteiskunta on pyrkinyt monissa tapauksissa edistämään laillisia kanavia ja avoimuutta ja tehnyt yhteistyötä paikallisen, kansallisen ja kansainvälisen tason elinten kanssa ja antanut merkkejä rohkaisevasta kehityksestä. Italiassa Sant'Egidion yhteisön, Italian evankelisten kirkkojen liiton, Tavola valdesen ja Italian hallituksen toteuttama humanitaaristen käytävien hanke on tärkeä esimerkki kokeiluhankkeesta. Se on antanut vuoden 2016 helmikuusta tähän päivään asti yli 1 000 henkilölle mahdollisuuden hakea kansainvälistä suojelua ja saada apua hakemusasioiden hoitoon ennen lähtöä matkaan kohti Euroopan unionia⁽¹⁶⁾.

4.7 On toivottavaa tarkastella näitä kokeilutoimia kehitettäessä tulevia maahanmuuttopolitiikkoja. Erityisesti olisi aiheellista parantaa koordinoitua kansainvälisten elinten välillä, jotta voitaisiin välttää yhtäältä tällaisten maahantulomuotojen yksittäistä hallinnointia ja toisaalta syrjintää niiden harvojen valittujen, humanitaarisia käytäviä ja laajaa suojaa myös vastaanottoa seuraavassa vaiheessa hyödyntämään päässeiden ja niiden lukuisten järjestelmän ulkopuolelle jäävien välillä, jotka joutuvat salakuljettajien ja laittomien kanavien armoille.

4.8 Yhteisötalouden yritysten rooli on ratkaiseva sosiaalisessa osallistamisessa ja työelämään pääsyssä. Ne voivat hyödyntää muuttajan potentiaalia, kun hän on useimmiten päättänyt jättää kotimaansa juuri etsiäkseen parempia elinolosuhteita ja työmahdollisuuksia.

4.9 Muuttajien tärkeä rooli unionissa on tunnustettu useissa tapauksissa, ja on toivottu muun muassa heidän luovuutensa ja innovointikykyänsä vahvistamista. Tämän tavoitteen saavuttaminen johtaa työpaikkojen lisääntymiseen, mutta samaan aikaan se lisää tuotantoalojen kansainvälistymistä ja edistää yhteyksien, myös kaupallisten yhteyksien luomista muuttajien alkuperämaiden kanssa⁽¹⁷⁾. Se, että vahvistetaan muuttajien osallistumista Euroopan talouteen ja yhteiskuntaan, on siksi perustavan tärkeää myös eurooppalaisten pk-yrityspolitiikkojen tehostamiseksi erityisesti, jotta pk-yritykset pystyvät toimimaan entistä globaalimmilla markkinoilla, kuten aiheesta annetussa ETSK:n lausunnossa korostetaan⁽¹⁸⁾.

⁽¹³⁾ UNHCR 2003, Framework for durable solutions for refugees and persons of concern, toukokuu, Geneve.

⁽¹⁴⁾ EUVL C 129, 11.4.2018, s. 11

⁽¹⁵⁾ EUVL C 75, 10.3.2017, s. 75

⁽¹⁶⁾ <http://www.santegidio.org/pageID/11676/Corridoi-umanitari.html>

⁽¹⁷⁾ EUVL C 351, 15.11.2012, s. 16

⁽¹⁸⁾ EUVL C 345, 13.10.2017, s. 15

4.10 Yhteisötalouden yrityksillä on monissa tapauksissa ollut tärkeä asema muuttajien myönteisen taloudellisen ja sosiaalisen roolin tunnustamisessa, sillä ne luovat laadukkaita työpaikkoja sekä työvoimavaltaisilla aloilla että teknologisen innovoinnin ja digitalisoinnin aloilla. Merkittävintä toimintaa harjoitetaan ilman muuta hoiva-alalla, sosiaalipalvelujen saamisen varmistamisessa, lastenhoitoalalla ja ylipäättään apua tarvitsevien henkilöiden ja sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien avustamisessa. Nämä alat ovat usein niitä, joilla on paljon kolmansista maista peräisin olevia työntekijöitä.

4.11 Eräillä aloilla, esimerkiksi hoitoalalla, maataloustöissä, rakennusalailla ja ravintola-alalla, on kuitenkin edelleen paljon pimeää työtä. Juuri tämän takia on tärkeää edistää yhteisötalouden yrityksiä, jotka ovat osoittaneet pystyvänsä hoitamaan tärkeää tehtävää osallistamisessa ja työ sopimusten virallistamisessa ja arvostavansa muuttajia ja ovat varmistaneet työntekijöiden oikeudet näillä aloilla asiaankuuluvien unionin politiikkojen mukaisesti ja torjuneet itsenäisen ammatinharjoittajan aseman väärinkäyttöä ⁽¹⁹⁾.

4.12 Kotihoidossa, jossa työntekijät ovat pääosin naisia, jotka palkataan suoraan perheisiin hoivatehtäviin, olosuhteet ovat usein sellaiset, että ne estävät ammatillisen kehityksen. Tuore tutkimus maahanmuuttajanaisten yritystoimintaa määrittävistä tekijöistä osoittaa, että oman pätevyyden tunnustamisen puuttuminen on yksi itsenäiseen ammatinharjoittamiseen ajavista tekijöistä ⁽²⁰⁾. Alalla toimivilla yhteisötalouden yrityksillä voi olla tärkeä rooli työn virallistamisessa ja muuttajien kehitysmahdollisuuksien vahvistamisessa, jos niitä tuetaan asianmukaisella julkisella politiikalla.

4.13 Monet yhteisötalouden yritykset, jotka huolehtivat heikommassa asemassa olevien henkilöiden työelämään integroinnista, toimivat nk. kiertotalouteen kuuluvilla aloilla: jätteen keräys ja lajiteltujen jätteiden käsittely, materiaalien talteenotto ja uudelleenkäyttö, maatilojen kuntouttava käyttö, puistojen ja puutarhojen ylläpito. Nämä alat ovat merkittäviä työllisyyden kannalta, ja työelämään integrointiin tähtäävien yritysten toimintatapa vaikuttaa erityisen tehokkaalta myös muuttajien työelämään integroinnissa.

4.14 Muuttajien työllisyys mahdollistaa monissa tapauksissa sen, että voidaan kääntää sosiaalisen syrjäytymisen prosessien ja unionin kulttuurisen köyhtymisen suunta ja elvyttää perinteisiä ammatteja ja käsityöläisammatteja silloin, kun sukupolvenvaihdos on vaikeaa ⁽²¹⁾. Muuttajat ovat itse asiassa perustaneet monia käsiteollisuusyrityksiä ja pieniä kauppiaita.

4.15 Muuttajien vastaanottoon keskittyvien hankkeiden yhteydessä useat yhteisötalouden organisaatiot ovat panneet alulle sopimuksia keskushallinnon elinten ja paikallishallinnon kanssa järjestelmässä esiin tulleiden ongelmien ratkaisemiseksi ja uusien tulijoiden hajauttamiseksi alueelle ja esittäneet hajautetun vastaanoton käsitteen, jonka tavoitteena on edistää oikeudenmukaisia vastaanottomekanismeja paikallisyhteisöjen keskuudessa ⁽²²⁾.

4.16 Näissä hankkeissa on asetettu etusijalle muuttajien integrointiprosessit, joihin sisältyy kielikursseja, osaamisen arviointia ja ammattikoulutuskursseja. Näin voidaan edistää opintojen tai aiemman ammattikokemuksen tunnustamista, joka on hyödyllistä uusien tulijoiden työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi.

4.17 Eräät hajautetun vastaanoton käytännöt auttavat asuttamaan uudelleen marginaalisia alueita, erityisesti vuoristoseuduilla, missä muuttajien saapuminen auttaa osaltaan säilyttämään taloudellisen toiminnan ja palvelut (kouluista alkaen) ja pienentämään näin väestökadon vaaraa kyseisillä alueilla. Näiden toimien onnistumisen varmistamiseksi tarvitaan joka tapauksessa myös niitä tukevaa työllisyys- ja asuttamispolitiikkaa.

⁽¹⁹⁾ Ehdotus – Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös pimeän työn ehkäisemiseksi ja torjumiseksi tehtävän yhteistyön edistämistä käsittelevän eurooppalaisen foorumin perustamisesta, COM(2014) 221 final; EUVL C 161, 6.6.2013, s. 14; EUVL C 125, 21.4.2017, s. 1

⁽²⁰⁾ Corsi, M., De Angelis, M., Frigeri, D., working paper, The determinants of entrepreneurship for migrants in Italy. Do Italian migrants become entrepreneurs by "opportunity" or through "necessity"? Ks. myös ILO, Cooperatives and the world of work n. 2, "Cooperating out of isolation: domestic workers' cooperatives".

⁽²¹⁾ EUVL C 351, 15.11.2012, s. 16

⁽²²⁾ <http://www.interno.gov.it/it/notizie/carta-buona-accoglienza-nuovo-modello-integrazione>

4.18 Yhteisötalouden yritykset voivat näissä tapauksissa verkostoitua perinteisten yritysten kanssa, jolloin muuttajilla on mahdollisuus päästä työelämään erikseen tarjotun koulutuksen ja harjoittelun kautta ⁽²³⁾.

4.19 Osuustoiminnallisten yritysten malli on ollut tässä mielessä varmasti tutkimuspiirien suurimman kiinnostuksen kohteena, kun ne ovat tutkineet tarkkaan osuuskuntien roolia suhteessa muuttajiin. Näissä yhteisötalouden yrityksissä osallistava ulottuvuus on merkittävä turvallisuuden ja suojelun kannalta, kun taloudelliselle toiminnalle luodaan rakenteita, sillä niiden avulla voidaan päästä irti epävirallisesta taloudesta ja pimeästä työstä.

4.20 Kansainvälisen työjärjestön erillisessä analyysissä on kartoitettu tilanteita, joissa osuuskuntien toiminta vaikuttaa myönteisesti muuttajien ja pakolaisten kotouttamiseen: työelämään integroiminen, hoito ja avustaminen, koulutus, päivittäisen elämän ja autonomian tukeminen, markkinoille pääsy, rahoituksen saaminen, oikeudellinen apu ja neuvonta, avustaminen perustarpeiden täyttämässä ⁽²⁴⁾.

4.21 Komitean vuonna 2016 ja 2017 järjestämän yhteisötalouden yritysten ensimmäisen ja toisen eurooppalaisen teemapäivän yhteydessä esitetyistä tapaustutkimuksista kävi ilmi, että muuttajiin on kiinnitetty huomiota ⁽²⁵⁾ ja että heille – erityisesti maahanmuuttajajanoille – on järjestetty ammatillista koulutusta ja heitä on autettu integroitumaan työelämään.

4.22 Myös Euroopan komissio on tiedostanut yhteisötalouden yritysten merkityksen muuttoliikkeen asettaman haasteen ratkaisemisessa, ja se omisti vuonna 2016 sosiaalisen innovoinnin kilpailun pakolaisten vastaanottoon ja kotouttamiseen liittyville ideoille ⁽²⁶⁾. Komitea toivoo, että komissio kiinnittää jatkossakin huomiota muuttajia koskeviin aloitteisiin ja että asia saa etusijan EU:n toimintapolitiikkojen suunnittelussa.

4.23 Sen lisäksi, että yhteisötalouden yrityksillä on tärkeä rooli työelämään integroimisessa, koulutuksessa ja avustamisessa, monet niistä toimivat myös hankkeissa, joiden tavoitteena on auttaa muuttajia, erityisesti pakolaisia ja turvapaikanhakijoita, saamaan asunto. Tämä yhteisötalouden yritysten kiinteistöhallinnan malli on saavuttanut merkittävät taloudelliset mittasuhteet muun muassa Italiassa, missä integroitumishankkeiden piiriin on saatu tuhansia kiinteistöyrittäjiä ja missä nämä hankkeet edistävät myös marginaalisiksi jääneiden kortteleiden ja alueiden elvyttämistä.

4.24 Yhteisötalouden yrityksillä ja kansalaisyhteiskunnalla kokonaisuudessaan on ratkaiseva tehtävä hoidon ja terveyspalveluiden saatavuudessa, kun ne vähentävät huomattavasti hoitoon pääsyn esteitä. Komitea kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan, että muuttajilla on täysi mahdollisuus saada terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluja ilman heidän asemaansa liittyvää syrjintää.

5. ETSK:n pysyvän valmisteluryhmän ”yhteisötalouden yritykset” lisähuomioita

5.1 Yhteisötalouden yrityksillä on erityinen pyrkimys ja alttius toimia hoiva-alalla, kulttuuriperinnön ja ympäristön hallinnoinnissa sekä jakamistalouden ja kiertotalouden toimintojen alalla. Nämä yritykset voivat olla arvokkaita liittolaisia edistettäessä Euroopan kehitysmalliin kuuluvan ekologisen siirtymän politiikkoja, sillä näillä toiminta-aloilla on huomattavia mahdollisuuksia uusien työpaikkojen luomiseen.

5.2 Yhteisötalouden yritykset tukevat ja edistävät ihmisten yrittäjyyttä ja helpottavat mahdollisuuksia harjoittaa taloudellista toimintaa riippumatta siitä, onko heillä alkupääomaa toiminnan aloittamiseen. Tämä pätee erityisesti osuustoiminnallisiin yrityksiin. Olisikin hyödyllistä ja tärkeää, että Euroopan unionin kehitysmaissa toteuttamiin kehitysyhteistyöohjelmiin sisällytettäisiin ohjelmia yhteisötalouden yritysten edistämiseksi.

⁽²³⁾ Sisäiset asiakirjat, ”Veneto Insieme” -yhteenliittymä. Lisätietoja: <http://venetoinsieme.it/>

⁽²⁴⁾ Literature review ”Cooperatives and Refugees”, ILO 2016 (ei ole julkaistu).

⁽²⁵⁾ Erityisesti Okus Doma -hanke vuonna 2016 ja Solidarity Salt -hanke vuonna 2017 (ks. myös <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/2nd-european-day-social-economy-enterprises>).

⁽²⁶⁾ http://ec.europa.eu/growth/content/4-social-innovators-win-%E2%82%AC200000-2016-european-social-innovation-competition-0_en, ks. myös <http://eusc-2016.challenges.org/how-is-europe-supporting-the-integration-of-refugees-and-migrants/>

5.3 Koska näyttö osoittaa yhteisötalouden yritysten arvon muuttajien työelämään integroinnin ja sosiaalisen osallistamisen edistäjänä, jäsenvaltioiden tulisi luoda työllistämiseen tähtääviä kannustimia, joita työelämään integroinnista huolehtivat yhteisötalouden yritykset voivat hyödyntää. Kannusteet voisivat olla voimassa kaksi vuotta siitä lähtien, kun kansainvälistä suojelua saavan henkilön asema on tunnustettu.

5.4 On otettava huomioon, että tulevina vuosina muuttajien määrä tulee varmasti kasvamaan ilmastonmuutoksen aiheuttamien raskaiden seurausten johdosta, kun aavikoituminen etenee ja nälänhätä ja ilmastokatastrofit lisääntyvät. Tämän ilmiön takia on tarkasteltava uudelleen keinotekoista ja syrjivää jakoa pakolaisiin, turvapaikanhakijoihin ja taloudellisista syistä muuttaviin, ainakin niissä tapauksissa, joissa muuttajat pakenevat nälänhätää ja luonnonkatastrofeja.

5.5 Tästä syystä on pyrittävä edelleen edistämään kestävää kehitystä ja ekologista siirtymää, jolla voisi olla myös myönteisiä vaikutuksia talouteen, hyödyntämällä yhteisötalouden yritysten panosta kasvun, integroinnin ja hyvinvoinnin lisäämiseen, kuten komitean tuoreissa lausunnoissa ⁽²⁷⁾ on korostettu.

Bryssel 23. toukokuuta 2018.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

⁽²⁷⁾ Lausunto "Valtiosta riippumattomien toimijoiden ilmastotoimien edistäminen", EUVL C 227, 28.6.2018. s. 35 ja lausunto "Uudet kestäväpohjaiset talousmallit", EUVL C 81, 2.3.2018. s. 57